

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till idrottslag

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I propositionen föreslås att det i syfte att befrämja idrottsverksamheten i landet stiftas en ny idrottslag i stället för den gällande.

I lagen skall bestämmelser ges om statens och kommunernas uppgifter i syfte att främja idrottsverksamhet, om statsunderstöd som beviljas för idrottsfrämjande ändamål, om de allmänna grunderna för dem samt om finansieringsgrunden för statsbidragen.

En ny fokusering i lagförslaget är att man vid sidan av främjande av idrottsverksamhet har lyft fram idrottens samhällseliga verkningar, såsom hälsomässiga verkningar, samt idrottens betydelse när barn och unga växer och utvecklas. I propositionen föreslås att syftet med lagen och dess värdegrund fastslås mer exakt än i den gällande lagen. Ytterligare föreslås bestämmelser om det regionala idrottsväsendet i den ändrade situationen efter länsförvaltningsreformen.

Staten och kommunerna har till uppgift att skapa förutsättningar för idrottsverksamheten. Det föreslås att i statsbudgeten årligen upptas ett anslag för statsandelar till det kommunala idrottsväsendet, för idrottsorganisationernas verksamhet, för idrottsvetenskaplig forskning och informationsspridning, utbildning, byggande av idrottsanläggningar, internationellt samarbete, försöks- och utvecklingsverksamhet inom idrotten samt för

andra ändamål som främjar sport och fysisk fostran.

Det föreslås att undervisningsministeriets sakkunnigorgan i de frågor som avses i lagen är statens idrottsråd och dess sektioner. Som en ny uppgift för statens idrottsråd föreslås bestämmelser om utvärdering av effekten av statsförvaltningens åtgärder på idrottens område.

För främjandet av den regionala idrotten svarar enligt förslaget länsstyrelserna och de regionala idrottsorganisationerna i samarbete med förbund på landskapsnivå och andra myndigheter.

Kommunerna har till uppgift att skapa förutsättningar för idrottsverksamhet på det lokala planet och att ordna idrott för specialgrupper och vid behov även för de övriga invånarna. Kommunerna får statsandel för sina utgifter för idrottsväsendet i enlighet med lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet.

Lagen föreslås innehålla en bestämmelse om att de anslag som med stöd av denna lag beviljas för statsandelar och statsunderstöd anvisas av vinstmedlen av tippning och penninglotterier.

Den nya idrottslagen avses träda i kraft den 1 maj 1998.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
ALLMÄN MOTIVERING	3
1. Nuläge	3
1.1. Lagstiftning och praxis	3
1.2. Bedömning av nuläge: förändringar i samhället och idrottskulturen	7
2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen	8
3. Propositionens verkningar	9
3.1. Verknningar i fråga om organisation och personal	9
3.2. Ekonomiska verkningar	9
3.3. Miljöeffekter	10
3.4. Verknningar för medborgarna	10
4. Beredningen av propositionen	10
5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll	10
DETALJMOTIVERING	10
1. Lagförslaget	10
1 kap. Allmänna bestämmelser	10
2 kap. Statlig finansiering	13
3 kap. Särskilda bestämmelser	14
4 kap. I kraftträdelsebestämmelser	15
2. Närmare bestämmelser	15
3. Ikraftträdande	15
LAGFÖRSLAG	
Idrottslag	15

ALLMÄN MOTIVERING

1. Nuläge

1.1. Lagstiftning och praxis

Lagstiftning och finansieringssystem

Idrottslagen (984/1979) trädde i kraft den 1 januari 1980. Lagen har ändrats åtta gånger, senast i början av 1997 i samband med länsförvaltningsreformen.

Med stöd av idrottslagen har utfärdats idrottsförordningen (1085/1979), förordningen om länsidrottsnämnd (611/1987), som upphävdes den 1 september 1997 då länsstyrelselagen (22/1997) trädde i kraft samt statsrådets beslut om statens idrottsråd (1124/1991). Särskilt har utfärdats förordningen om Finlands idrottskulturs förtjänstloren och förtjänstmedalj (665/1983).

Kommunerna beviljas statsandel för idrottsväsendet enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (705/1992). Genom en ändring av lagen föreskrevs att kommunerna skall använda den statsandel som de anvisats på basis av idrottslagen till utgifter för idrottsväsendet.

Idrottsutbildningscentrerna regleras särskilt genom lagen om idrottsutbildningscentrer med statsandel (801/1992).

Enligt den nya länsstyrelselagen drogs länsidrottsnämnderna in den 1 september 1997 och deras uppgifter överfördes på länsstyrelserna. I länsstyrelselagen föreskrivs att länens verksamhetsområde omfattar idrottsväsendet, som övervakas av undervisningsministeriet genom resultatstyrning.

Statsandelarna och statsunderstöden enligt idrottslagen finansieras med vinstmedel av tippningen och penninglotterier. Enligt 2 § förordningen om användningen av överskottet från penninglotteri- och tippningsspel (725/1982) skall årligen 36,6 % av Oy Veikkaus Ab:s beräknade överskott användas till stöd för idrott och fysisk fostran. Förordningen har emellertid tillfälligt ändrats åren 1992–1997 så att förmånstagarnas andel inte nämns i förordningen. I budgeten för 1997 är idrottens andel 23,8 %.

År 1997 har det i statsbudgeten av vinstmedlen från tippningen sammanlagt anvisats 420 640 000 mk för stöd till idrotten. Dessutom har det av de allmänna budgetmedlen anvisats 15 327 000 mk för statsandelar till idrottsutbildningscentrer. I tilläggsbudgeten

hösten 1997 anvisades 21 000 000 mk i tilläggsanslag för stöd till idrotten.

År 1997 har anslagen anvisats för följande ändamål:

Ändamål	Vinstmedel 1.000 mk	Allmänna budgetmedel	Sammanlagt 1.000 mk
Medborgarverksamhet inom idrotten	136 050		136 050
Stipendier för idrottsmän och stöd för tränare	2 500		2 500
Kommunala idrottsväsendet	91 419		91 419
Byggnad av idrottsanläggningar	65 700		65 700
Idrottsutbildningscentrer	88 559	15 327	103 886
Utbildning, forskning och information inom idrotten	22 910		22 910
Internationellt samarbete	3 200		3 200
Idrottshälsoprogrammet	3 200		3 000
Statens idrottsråd	1 000		1 000
Länsidrottsväsendet	1 450		1 450
Övrigt	4 852		4 852
Sammanlagt	420 640	15 327	435 967
Tilläggsbudgeten hösten 1997	21 000		21 000

Undervisningsministeriet

Undervisningsministeriet är central förvaltningsmyndighet för idrotten. Vid undervisningsministeriet hör idrottsärendena till verksamhetsområdet för idrotts- och ungdomsavdelningen, enligt den nya arbetsordningen för undervisningsministeriet från den 1 maj 1997 till idrottsenheten inom avdelningen och enligt den organisationsreform som godkändes för ministeriet i höstens tilläggsbudget, från den 1 december 1997 till

idrottsenheten inom kulturpolitiska avdelningen. Utbildnings- och forskningspolitiska avdelningen ansvarar för högskoleundervisningen i idrott och för skolornas undervisning i idrott medan förvaltningsenheten ansvarar för den byggnadstekniska styrningen och övervakningen av uppförandet av idrottsanläggningar.

Undervisningsministeriet har till uppgift att allmänt främja idrott och att leda idrottsväsendet på riksnivå. Ministeriet fullgör denna uppgift genom informationsstyrning, resultatstyrning och genom att finansiera olika slag av verksamhet som främjar idrotten. Centrala strategiska utvecklingsområden är främjande av medborgarverksamhet inom idrotten, utveckling av sakkunskapen och yrkesskickligheten hos dem som arbetar inom idrottssektorn, utveckling av idrottsanläggningar och mer allmänt taget den fysiska miljön för idrott, främjande av tillämpad forskning i idrott och informationsförsörjning inom idrotten samt påverkan i internationella idrottsorganisationer.

Statens idrottsråd

Undervisningsministeriets sakkunnigorgan på idrottens område är statens idrottsråd vars uppgifter, sammansättning och tillsättning regleras genom ett statsrådsbeslut. Rådet har tre sektioner: idrottspolitiska sektionen, idrottsvetenskapliga sektionen och sektionen för specialidrott. Rådet utnämns för riksdagens mandatperiod.

Idrottsrådet har till uppgift att ta initiativ och göra framställningar och att ge utlåtanden i ärenden som gäller idrottspolitik, idrottsvetenskap och specialidrott. De viktigaste utlåtandena gäller de idrottsanslag som skall upptas i statsbudgeten samt undervisningsministeriets verksamhets- och ekonomiplan. Idrottsrådet gör framställningar om de årliga understöden till idrottsorganisationer och ger utlåtanden om idrottsorganisationer som kan få statsunderstöd, om understöd som skall beviljas för byggande av idrottsanläggningar, om understöd och stipendier som skall beviljas för idrottsvetenskap samt om utdelningen av förtjänstkors och förtjänstmedaljer inom idrottskultur och sport.

Sektionerna förbereder ärenden som kommer upp till behandling i idrottsrådet. Idrottsvetenskapliga sektionen ger utan behandling i rådet undervisningsministeriet utlåtanden om understöd som kan beviljas

för idrottsvetenskaplig forskning, informationsförmedling och för idrottsmedicinsk verksamhet.

Länsidrottsväsendet

Allt sedan slutet av 1940-talet har det till undervisningsministeriets och länsstyrelsernas hjälp i ärenden som gäller idrott funnits länsidrottsnämnder. Länsidrottsnämndens uppgifter, sammansättning och verksamhet bestäms genom förordning. Länsidrottsnämnden har haft till uppgift att främja idrott och idrottspolitik inom länet. Länsidrottsnämnderna har sedan 1988 också varit statsbidragsmyndigheter genom att de beviljat understöd för små projekt med en kostnadskalkyl på 0,5–2,0 miljoner mark. Alla län (11) hade tidigare idrottsinspektörer anställda i huvudsyssla. Nu sköter åtta av idrottsinspektörerna uteslutande uppgifter inom idrottsväsendet och fyra har vid sidan av dem också andra uppgifter. Dessutom finns det i länen byggnadsinspektörer som i form av bisyssla sköter den tekniska inspektionen och styrningen i anslutning till byggande av idrottsanläggningar.

Enligt den nya länsstyrelselagen drogs länsidrottsnämnderna in då lagen trädde i kraft den 1 september 1997 och deras uppgifter har överförts på länsstyrelserna. Vid länsstyrelserna har idrottsväsendet organiserats i anslutning till bildningsavdelningen. Enligt länsstyrelselagen leder undervisningsministeriet länsens idrottsväsen genom resultatstyrning. Länsstyrelserna kan för idrottsväsendet tillsätta regionala sakkunnigorgan. Sakkunnigorganens struktur och kommande uppgifter bereds som bäst och avtal om dem träffas i samband med resultatavtalsförhandlingar mellan undervisningsministeriet och länsstyrelserna.

Kommunala idrottsväsendet

Kommunerna har till uppgift att i första hand skapa förutsättningar för den lokala idrottsverksamheten. Dessutom har flera kommuner tagit på sig ansvaret att ordna motion och idrott för sådana medborgargrupper som har blivit utanför medborgarorganisationernas verksamhet och de privata idrottstjänsterna. Idrotten upplevs i kommunerna idag som en del av välfärdspolitiken. Genom att utnyttja nätverkstänkandet har man ökat de andra kommunala myndigheter-

nas beredskap att sköta handledning och information som ansluter sig till den preventiva hälsovården och idrotten. Centrala samarbetsinstanser för det kommunala idrottsväsendet är hälso-, social-, skol- och ungdomsmyndigheterna. Ett aktuellt projekt som i kommunerna genomförs i samverkan med idrottsorganisationer är hälsoprogrammet I form för livet.

Då förutsättningarna för idrott skapas, är det närmast frågan om att uppföra och underhålla idrottsanläggningar och att bevilja årliga understöd och projektunderstöd till lokala idrotts- och sportföreningar. Det finns 28 000 idrottsanläggningar i kommunerna och ca 80 % av dem ägs av kommunerna. Inom det kommunala idrottsväsendet arbetar ca 6 000 personer och kommunerna använder årligen ca 3 miljarder mark, dvs. ca 600 mark per invånare på idrott. Driftsekonomiutgifterna för idrottsväsendet är 1997 ca 2,2 miljarder mark och för byggande av idrottsanläggningar används ca 500 miljoner mark. Kostnaderna för skolidrotten är ca 500 miljoner mark.

Kommunernas egen verksamhet har ordnats med fokusering på specialgrupperna. Kommunerna har anställt ca 80 handledare i huvudsyssla och ca 200 timavlönade handledare för specialidrotten. I och med recessionen på 1990-talet minskade de sommaridrottskurser för barn och unga som har ordnats på kommunernas försorg.

Kommunerna har sedan 1993 fått statsandel för idrottsväsendet enligt det pris per enhet per invånare som definieras enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet. Denna statsandel betalas ut av vinstmedel av tippningen. Enligt den ändring av idrottslagen som trädde i kraft vid ingången av 1997 skall denna beräknade statsandel användas för utgifter enligt 3 § idrottslagen. Den nuvarande statsandelen på 91,4 miljoner mark utgör 4-5 % av kommunernas driftsekonomiutgifter för idrottsväsendet.

Idrottsorganisationer

Med stöd av idrottslagen får idag totalt 120 riksomfattande och regionala idrottsorganisationer årligt statsunderstöd. Sedan ingången av 1994 har Finlands Idrott r.f med 108 riksomfattande och 11 regionala medlemsorganisationer varit samarbetsorganisation för idrottsorganisationerna. År 1996

hade dessa organisationer 570 anställda. Organisationernas totala utgifter var ca 350 miljoner mark. Statsunderstödet täckte ca en tredjedel av utgifterna.

Idrott utövas inom idrottsorganisationerna av ca 700 000 finländare, av dem 400 000 barn och unga under 15 år. Idrottsorganisationerna och de idrottsföreningar som hör till dem har ca 1,1 miljoner medlemmar.

Medborgarverksamheten inom idrotten beviljades 1997 understöd som uppgick till 136 miljoner mark. Understödssystemet för idrottsorganisationerna har utvecklats så att det nu är resultatbaserat. Dessutom har idrottsorganisationerna beviljats mindre programbaserade understöd för främjande av tolerans och jämlikhet. Idrottsorganisationerna har de senaste åren aktiverat sig som sysselsättare inom den s.k. tredje sektorn.

Byggande av idrottsanläggningar

Det finns ca 28 000 idrottsplatser i Finland. De är i huvudsak (80 %) kommunalt ägda och omskötta. Tillsammans med motion ute i naturen erbjuder de invånarna även i ett internationellt perspektiv goda förutsättningar för motion och idrott som fritidssysselsättning. Värde på idrottsanläggningarna har uppskattats till 50 miljarder mark.

Under den tid idrottslagen varit i kraft (1980-) har staten understött genomförandet av ca 2 200 anläggningsprojekt med totalt över en miljard mark. Statsfinansieringens andel av all finansiering av byggande av idrottsanläggningar uppskattas till ca en femtedel. Förutom undervisningsministeriet har arbetsministeriet i sysselsättande syfte och handels- och industriministeriet närmast i form av stöd till turistföretag understött uppförandet av idrottsanläggningar. Undervisningsministeriet har utöver investeringsunderstöd beviljat stöd även för forskning och undersökningar som gäller byggande av idrottsplatser, de senaste åren ca 2 miljoner mark per år.

Byggande av idrottsanläggningar ingår i regeringens sysselsättningsprogram, och sneringsprogrammet som ansluter sig till detta har 1997 fått 20 miljoner mark av vinstmedlen från tippningen. I tilläggsbudgeten hösten 1997 anvisades byggandet av idrottsanläggningar tilläggsanslag på 11 miljoner mark.

Understöd som beviljats enligt idrottslagen har i regel riktats på byggande av lokaler för inomhusidrott och motion, exempelvis mo-

tionssalar och sporthallar. På samma gång har man beaktat det understöd som idrottslagen nämner i fråga om främjande av lokaler som är avsedda för stora användargrupperns behov. På 1990-talet har man särskilt prioriterat simhallssaneringar.

I början av 1990-talet skedde en kraftig nedgång i byggandet av idrottsanläggningar. Medan kommunerna år 1990 använde 587 miljoner mark på att bygga idrottsanläggningar, så var motsvarande summa år 1992 bara 273 miljoner mark. Uppförandet av idrottsanläggningar är igen livligare i kommunerna, närmast vad gäller saneringar, och 1997 användes ca 500 miljoner mark för detta ändamål.

Idrottsvetenskap

Med vinstmedel av tippningen finansieras idrottsvetenskapliga forskningsprojekt och verksamhet inom idrottsvetenskapliga organisationer. Idrottsvetenskapliga organisationer som omfattas av statsunderstöd är idrottsläkarstationerna (6), Idrottsvetenskapliga samfundet i Finland, Liikunnan ja kansanterveyden edistämistätiöns forskningscentral LIKES (Stiftelsen för främjande av idrott och folkhälsa) och Kilpa- ja huippu-urheilun tutkimuskeskus (forskningscentralen för tävlings- och elitidrott).

Den idrottsvetenskapliga forskningen betjänar idrottsfrämjandet på motionsidrottens och elitidrottens områden. Användningen av resultat av den tillämpade forskningen som stöd i det samhällsliga beslutsfattandet inom idrottsförvaltningen och i idrottsfrågor har ökat de senaste åren. De finansieringspolitiska prioriteringarna inom idrottsvetenskapen har fastställts i de planer som utarbetats av statens idrottsråds idrottspolitiska sektion, senast i dokumentet Idrottsvetenskapen fram till 2000. Den vetenskapliga översikten Liikunnan yhteiskunnallinen perustelu (1993) har gett en bra fingervisning om idrottsforskningen och forskarnas nya roll i det samhällspolitiska utvecklingsarbetet.

Arbetsfördelningen inom den idrottsvetenskapliga forskningen har utvecklats tillsammans med Finlands Akademi så att Akademien prioriterar finansiering av grundforskning och omfattande forskningsprojekt och undervisningsministeriet närmast har till uppgift att stöda den tillämpade idrottsforskningen. Den idrottsvetenskapliga forskningen i vårt land har bedömts även internationellt,

och enligt en utvärdering 1991 är landets idrottsvetenskapliga forskning av internationell standard.

Internationellt samarbete

Undervisningsministeriet deltar i internationellt och multilateralt samarbete inom idrottssektorn. Det bilaterala samarbetet grundar sig på kulturavtal som Finland har undertecknat med över 30 länder. Det multilaterala samarbetet grundar sig på nordiska, europeiska och internationella samarbetsarrangemang, bl.a. som en del av Nordiska ministerrådets, Europarådets, Europeiska unionens och Unescos program. Finland innehar för närvarande ordförandeskapet i Europarådets idrottskommitté.

Undervisningsministeriet stöder internationellt samarbete i organisationer, utbildningsenheter, forskningsinstitut och andra organisationer inom idrottssektorn både ekonomiskt och genom informationsstyrning. Också länsstyrelserna idkar internationellt samarbete inom idrottssektorn, särskilt med Finlands närområden. Kommunernas omfattande vänkommunsnätverk utnyttjas i samarbetet inom idrotten. Idrottsorganisationerna och idrottsföreningarna deltar i denna verksamhet bl.a. via en omfattande tävlingsverksamhet.

Kring de internationella idrottsfrågorna har det också ordnats nationellt samarbete i syfte att inverka på den internationella idrottspolitiken.

Programbaserat stöd

Undervisningsministeriet har på 1990-talet vid sidan av grundstödsystemen utvecklat programbaserade tidsbestämda projekt som riktar sig till sådana delområden inom idrotten som anses viktiga och aktuella. Denna verksamhet inleddes vid decennieskiftet med olika försöksprojekt (Liikunta Suomi 1989–1993), med vars hjälp man utvecklade olika slag av idrottsverksamhet på det lokala planet. På dessa projekt satsades ca 10 miljoner mark. Nu pågår hälsoprogrammet I form för livet i samverkan med social- och hälsovårdsministeriet. Målet är att åren 1995–2000 få 150 000 nya motions- och idrottsutövare bland 40-60-åringarna. Undervisningsministeriet anvisar för detta program årligen 3 miljoner mark. År 1996 understöddes 177 i huvudsak lokala projekt.

Programbaserade idrottsanslag har riktats även till projekt mot rasism och för ökad tolerans och till jämlikhetsfrämjande projekt.

1.2. Bedömning av nuläge: förändringar i samhället och idrottskulturen

Den verksamhetsmiljö om idrotten fungerar i har ändrats på många sätt under den tid den gällande idrottslagen varit i kraft. I början av 1990-talet inverkade den ekonomiska recessionen på kommunernas organiserings av idrottsväsendet och på idrottstjänsterna samtidigt som den innebar ett avbrott i den länge fortsatta ökningen av idrottsanslagen även i statsförvaltningen. Statens idrottsanslag minskade från 490 milj. mk med nästan 100 milj. mk Massarbetslösheten som har antagit strukturella former inverkar kraftigt på de enskilda medborgarnas och familjernas möjligheter att utöva idrott, när man både i kommunerna och idrottsorganisationerna har tvingats prissätta idrottstjänster som tidigare ofta varit avgiftsfria så att de alltmer motsvarar kostnaderna.

På 1970-talet upplevde byggandet inom idrottssektorn en expansiv tid. Exempelvis hälften av landets simhallar är uppförda på 1970-talet. På 1990-talet har dessa 100 simhallar varit i behov av brådskande sanering. Detsamma gäller en stor del av landets lokaler för inomhusmotion och idrott. För kommunerna har detta inneburit hårda kostnadstryck som man bara delvis har kunnat svara mot.

De positiva sambanden mellan idrott och hälsa har länge varit kända. Ändå är det först på 1990-talet som forskare i idrott och hälsa har kunnat visa på idrottens obestridliga inverkan på hälsan. Dessa bevis skapar nya verktyg och samtidigt nya utmaningar i den övergripande samhällspolitiken och idrottspolitiken. Det ekonomiskt fördelaktigaste och med tanke på invånarna trevligaste alternativet att bevara den åldrande befolkningens hälsa och arbets- och funktionsförmåga är att öka idrottstjänsterna. Undervisningsministeriets och social- och hälsovårdsministeriets gemensamma hälsoprogram "I form för livet" har pågått sedan 1995. Målet är att före år 2000 få 150 000 nya motions- och idrottsutövare i åldern 40–60 år.

Nästan alla finska folksjukdomar hänger ihop med brist på motion. T.ex. risken att få en kranskärlsjukdom, vuxendiabetes, depres-

sion eller bli för fet är två gånger större för dem som rör sig lite jämfört med dem som utövar idrott. Motsvarande risk för blodtryckssjukdomar är 25–50 % större och för slag 30–70 %. Med tanke på den fysiska konditionen och hälsan är det bara en tredjedel av vuxenbefolkningen som rör sig tillräckligt.

De sociala verkningarna av idrotten har bedömts vara av större betydelse än de hälsomässiga verkningarna. På detta område finns emellertid inte ännu motsvarande obestridliga vetenskapliga bevis som för verkningarna på hälsan. De sociala verkningarna av idrotten märks i hög grad inom olika former av organisationsverksamhet, bl.a. i arbetsgemenskaper. De sociala verkningarna av idrotten stöder på ett betydande sätt behoven inom medborgarverksamhet och arbetsgemenskaper i färd med att bilda nätverk. Vid sidan av tävlings- och elitidrotten har ett ständigt växande verksamhetsfält inom hälso- och konditionsidrotten utvecklats, men de sociala och mentala verkningarna har inte understrukits tillräckligt.

Verkningarna av idrott och sport medan barn och unga växer och utvecklas är nästan oersättliga. I den urbaniserade samhällsstrukturen är mångsidiga motions- och idrottsmöjligheter och idrottstjänster en viktig del av stadspolitiken. I och med skolreformen har valfriheten i fråga om ämnen ökat särskilt i gymnasier. Detta kan leda till att de elever som med tanke på sin hälsa och kondition har det största behovet av idrott inte väljer idrottskurser. Då samtidigt skolornas klubbtimmar (i huvudsak idrottsklubbar) till följd av recessionen under förra hälften av 1990-talet har minskat kraftigt, har barnens och de ungas lika möjligheter att utöva den med tanke på tillväxt och utveckling så nödvändiga idrotten blivit mindre. Idrott är fortfarande barnens och de ungas populäraste aktiva fritidssysselsättning. Av pojkar i åldern 10–12 år sysslar 75 % och av flickorna 65 % med idrott minst två gånger i veckan.

Idrottsforskarna har utarbetat samhälleliga motiveringar för idrott (1993) och där konstaterat att idrottssektorn direkt sysselsätter ca 20 000 människor i vårt land och ytterligare indirekt 30 000. Då betydelsen av motion och idrott i vårt samhälle, utöver det att idrotten är en viktig del av fostringsarbetet och utbildningen, har ökat som en del av hälsovården, fritidspolitiken och turismen

samt som en del av kulturindustrin är idrotten framtidens sysselsättande sektor. Till detta ansluter sig även diskussionen om de möjligheter som den tredje sektorn, dvs. medborgarverksamheten har att sysselsätta i framtiden. Det är här fråga om att skapa permanenta arbetsplatser på idrottens område.

Naturturismen har konstaterats vara en viktig resurs i landets turistpolitik. Det centrala inslaget i denna form av turism är olika tjänster i samband med idrott och motion i naturen. Förhållandet till naturen, framför allt till skogen och sjöarna, är en del av den finska identiteten och kulturen. I ett allt mer teknikinriktat samhälle understryks betydelsen av detta förhållande mellan människa och natur. Att röra sig i naturen är ett typiskt drag i den finländska idrottskulturen. Största delen av alla barn och unga har inte längre en naturlig kontakt till naturen. Också enligt vissa undersökningar håller de unga på att fjärra sig från de traditionella formerna att röra sig i naturen.

För en del unga utvecklar sig idrotten också till ett yrke. Denna yrkesmässiga tävlings- och elitidrott med tillhörande nationell och internationell underhållning intar en egen ställning i kulturindustrin i vårt land. Den har också betydelse då man bygger upp den finska identiteten och den internationella Finlandsbilden. Professionaliseringen och idrottens karaktär av underhållning är också förknippad med missförhållanden, som förekomsten av doping, idrottsvåld samt generellt sett att positiva värden i sporten utnyttjas kommersiellt.

Idrott och sport har alltid varit en mycket internationell verksamhet. Internationaliseringen syns också av denna anledning exceptionellt kraftigt på idrottens område. Det internationella samarbetet inom idrotten har de senaste åren undergått en snabb utveckling i Europarådets idrottskommitté och Europeiska unionen liksom inom det nordiska samarbetet och samarbetet med närområdena.

Invandrarna utgör fortfarande en liten andel av befolkningen i Finland, de är bara ca 79 000, men gruppen växer alltjämt. Idrotten har liksom annan kultur visat sig vara ett utmärkt verktyg att integrera invandrare i det finska samhället och å andra sidan vänja finländarna vid att ta emot och leva med invandrare.

Den omvärld där idrotten fungerar har för-

ändrats på många sätt. Samtidigt har idrottskulturen genomgått en kraftig differentiering. Tävlings- och elitidrotten har utvecklats kraftigt i en kommersiell riktning. Vid sidan av barn- och ungdomssporten har det utvecklats en idrott som tagit formen av ungdomskultur och som skapat sina egna särdrag. Hälsofrämjande idrott, motionsidrott och därmed förknippade upplevelser har skapat sina egna mer profilerade verksamhetsformer. Vid sidan av det utbud på idrottstjänster som samhället och idrottsorganisationerna stått för har en omfattande privat verksamhet utvecklats. Idrottsturismen får större betydelse. Idrotten skapar sysselsättning och ger här nya möjligheter. Medborgarverksamheten inom idrotten håller på att omformas i överensstämmelse med nya uppgifter.

2. Propositionens mål och de viktigaste förslagen

Behovet att reformera idrottslagen grundar sig på förändringar inom idrottskulturen och i den omvärld där idrotten utövas. Den gällande idrottslagen har ändrats åtta gånger i olika repriser och bara några av de ursprungliga paragraferna finns kvar. Redan det här kräver att lagen skrivs om och uppdateras.

Den gällande idrottslagen innehåller inga bestämmelser om lagens syfte och värdegrund. Sådana principer ingår emellertid i någon mån i vissa paragrafer. Syftet med den nya idrottslagen är att skapa en klar och målinriktad grund för de åtgärder samhället vidtar för att främja idrotten och för att utveckla samhället med idrottens hjälp. Lagförslaget innehåller inte några nya strukturer eller stödsystem, men anger strukturerna och stödsystemen så att de motsvarar dagens omvärld och understryker betydelsen av samverkan mellan olika förvaltningsområden.

Idrottens hälsofrämjande inverkningar och idrottens betydelse medan barn och unga växer och utvecklas framgår nu tydligare. De allmänna syftena med lagen är att trygga jämlikhet, tolerans och kulturell mångfald samt en hållbar utveckling.

Kostnaderna för förtidspensioneringar har uppskattats till 50 miljarder mark per år. Depressioner och mentala störningar är betydande pensioneringsorsaker. Folksjukdomarna föranleder 54 miljarder mark i förlorad

arbetsinsats om året. Den medicinska vården av blodtryckspatienter (600 000) kostar 500 miljoner mark om året. En anstaltsplats för en ung människa kostar 360 000 mark om året och samhällets kostnader för en människa som slås ut i unga år har uppskattats till 5 miljoner mark. Eftersom man med idrott kan påverka allt detta i hög grad och preventivt, är det också nationalekonomiskt synnerligen motiverat att främja idrott.

I den gällande idrottslagen finns bestämmelser om främjande av motion och idrott. I lagförslaget utgår man alltså från att motion och idrott, tävlings- och elitidrott samt medborgarverksamhet som ansluter sig till detta skall främjas, men dessutom har man lyft fram möjligheten att utveckla samhället med idrottens hjälp. De nya riktlinjerna hänger samman med den samarbets- och samordningsförpliktelse som i idrottsärenden påförts undervisningsministeriet och länsidrottsväsendet. I kommunerna handhas motsvarande uppgift av det kommunala idrottsväsendet. Centrala samarbetsärenden är skol-, social-, hälso-, ungdoms-, arbetskrafts- och miljöfrågor.

I samband med länsreformen upphörde länsidrottsnämnderna den 1 september 1997. Samtidigt upphävdes förordningen om länsidrottsnämnd. Den föreslagna lagen och den förordning som ges med stöd av den skall innehålla bestämmelser om länsidrottsväsendet och dess uppgifter.

Det föreslås att den ställning som statens idrottsråd har som sakkunnigorgan fastställs. Utöver de tidigare uppgifterna att göra framställningar och avge utlåtanden påför statens idrottsråd en utvärderingsuppgift, som skall gälla verkningarna på idrottens område av åtgärder inom hela statsförvaltningen. Detta ansluter sig i den nya lagen på ett väsentligt sätt till den samarbets- och samordningsförpliktelse som undervisningsministeriets föreslås få. Samtidigt föreslås att det gällande statsrådsbeslutet om statens idrottsråd upphävs och att bestämmelser om rådet utfärdas genom förordning. Ytterligare föreslås att verksamhetsbetingelserna för statens idrottsråd förbättras. Statens idrottsråd föreslås inte få beslutanderätt i fråga om utdelningen av understöd.

Idrottens nya samhälleliga uppgifter och dimensioner kräver att den idrottsvetenskapliga forskningen samt informationsförsörjningen för idrotten utvecklas kraftigt. Internationaliseringen av idrotten och de allt

fler uppgifterna inom ramarna för Europeiska rådets idrottskommitté och Europeiska unionen samt i samarbetet med närområdena innebär utmaningar som, för att kunna antas, kräver också ekonomiska tilläggsresurser.

Att förbättra förutsättningarna för den lokala idrottsverksamheten ses vanligen som det mest brådskande objektet för eventuella tilläggsresurser. Den lokala idrottsverksamheten kan stödas genom ökade resurser för sanering och uppförande av lokala idrottsplatser samt genom särskilt programbaserat understöd som är avsett för den lokala nivån. Understödet av lokal verksamhet, alltså stöd till idrotts- och sportföreningar, sker genom beslut av kommunerna. Således kanaliseras eventuella statliga extra understöd till den lokala nivån klarast via kommunerna och den därtill anslutna informationsstyrningen och diskussionen om den samhälleliga betydelsen av idrott och via det samhällspolitiska beslutsfattandet.

3. Propositionens verkningar

3.1. Verkningar i fråga om organisation och personal

Den föreslagna idrottslagen preciserar den pågående organiseringen av det regionala idrottsväsendet vid länsstyrelserna. I förslaget till idrottslag och den förordning som skall ges med stöd av lagen finns bestämmelser om länsidrottsväsendets struktur och uppgifter och om den regionala samarbetsförpliktelsen. Länsidrottsväsendet organiseras inom länsstyrelserna med nuvarande personal.

Den samarbets- och samordningsförpliktelse som föreslås i propositionen skapar inte några nya organisationsstrukturer, utan strävar efter att utnyttja de nuvarande strukturerna mer effektivt än hittills.

Statens idrottsråd föreslås få en ny utvärderingsuppgift som gäller verkningarna av statsförvaltningens åtgärder på idrottens område. För denna uppgift behöver idrottsrådet en arbetsinsats om ett extra årsverke.

3.2. Ekonomiska verkningar

Propositionen ökar inte i sig statens utgifter. Statsandelarna och statsunderstöden enligt denna lag föreslås bli beviljade årligen inom ramen för statsbudgeten, så de kom-

mer inte att inverka på budgetens slutsumma.

3.3. Miljöeffekter

Propositionen innehåller ett allmänt åläggande om att principerna om hållbar utveckling uppmärksammas. Detta har verkningar för fysisk fostran, byggande av idrottsanläggningar och för tävlingsverksamhet i naturen.

3.4. Verkningar för medborgarna

Genom lag föreskrivet offentligt understöd till idrotten främjar alla medborgargrupperns möjligheter att utöva idrott. Särskilt framhävs hur barn och unga växer och utvecklas med idrottens hjälp, hälsofrämjande idrott och idrott för specialgrupper.

4. Beredningen av propositionen

Undervisningsministeriet tillsatte den 13 september 1996 en arbetsgrupp för att bere-

da reformen av idrottslagen. Arbetsgruppen var parlamentariskt och organisationsmässigt representativ och bestod av sakkunniga på olika områden inom idrotten. Arbetsgruppen hörde 35 sakkunniga. Arbetsgruppen blev klar med sitt arbete den 28 maj 1997. I betänkandet ingick inga avvikande åsikter. Remissinstanserna var 210 och 86 resmissvar erhöles. Svaren var allmänt positivt inställda till arbetsgruppens förslag, även om de också innehåll ändringsförslag. En del av dem har medtagits i lagförslaget.

Statens idrottsråd har avgett ett utlåtande som förordar en reform av idrottslagen.

5. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

Att det stiftas en ny idrottslag aktualiseras också av länsstyrelseformen. Det är i anslutning till den nödvändigt att formulera en ny ställning för det regionala idrottsväsendet och reglera länsidrottsväsendets uppgifter.

DETALJMOTIVERING

1. Lagförslaget

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. *Lagens syfte.* I gällande idrottslag bestäms inte särskilt om lagens syfte, utan syftet kan härledas ur bestämmelserna i olika paragrafer. I den nya lagen bestäms om lagens syfte i två olika avseenden. Å ena sidan är det fråga om att främja idrott och idrottsverksamhet och å andra sidan om att stärka befolkningens välbefinnande, hälsa och funktionsförmåga med hjälp av motion och idrott.

Det förra innebär att utveckla idrottskulturens inneboende egenvärde, och i det senare är det fråga om att genomföra samhällets välfärdspolitik med hjälp av idrott. Den centrala målsättningen från välfärdspolitisk synpunkt är att bredda idrottsutövningen och få den att omfattas av nya befolkningsgrupper.

Den av staten understödda idrotten och

den medborgarverksamhet som ansluter sig till denna bör vara etiskt motiverad. Med detta avses verksamhet som främjar de för individerna och samhället positiva fysiska, mentala och sociala inverkningarna av idrotten. Utanför samhällets stöd kan man lämna sådan verksamhet som förhåller sig likgiltigt till doping, missbrukarproblem och våld inom idrotten.

I lagen har man särskilt önskat betona stöd till barn och unga när de växer och utvecklas. Detta innebär att stöda sådan motion och idrott som har sin utgångspunkt i barnens och de ungas behov.

I lagförslaget används begreppet befolkning i stället för den gällande lagens medborgare. I befolkningen ingår även de invandrare som saknar medborgarskap.

I paragrafens andra moment bestäms om lagens värdegrund. I förslaget har man hållit sig till generella och eftersträvaransvärda värden såsom jämlikhet. Jämlikheten gäller ge-

nerationer, kön, olika regioner inom landet, språkgrupper samt social jämlikhet. Med språklig jämlikhet avses förutom traditionell finlandssvenskhet och samekultur även dem som använder teckenspråket som sitt modersmål. Idrottslig jämlikhet omfattar även specialgruppernas rätt att utöva motion och idrott.

Genom att tolerans inkluderats som en värdegrund i lagen, beaktas statsrådets färska principbeslut om åtgärder från förvaltningens sida för att åstadkomma ökad tolerans och motarbeta rasism.

Den kulturella mångfalden innebär att man godkänner och stöder verksamhet bland invandrare och olika etniska grupper, men även mångfald inom vår egen idrottskultur, exempelvis idrott och sport som en del av den finlandssvenska kulturen, arbetarkulturen, samekulturen eller olika ungdomskulturer.

Lagen syftar till att så många som möjligt skall kunna ägna sig åt idrott utifrån sina egna utgångspunkter. För en del av befolkningen är detta möjligt endast med hjälp av samhälleligt stöd. Rätten till motion och idrott skall ses som en del av basservicen för medborgarna. Att trygga denna idrottsliga jämlikhet hör samman med premisserna för människornas allmänna jämlikhet. Målet är inte bara idrottslig jämlikhet, utan också att främja jämlikheten med idrottens hjälp. I lagförslaget har man därför gått in för en mer generell definition av jämlikhetsmålen i stället för en idrottslig jämlikhet.

Man har även särskilt velat betona tryggheten av en hållbar utveckling i användningen av naturen. Detta synsätt framhåller en ren natur som en central miljö för motion och idrott, samt idrottsväsendets och sport- och idrottsorganisationernas ansvar för miljö och naturskydd vid ordnande av idrott och i fostringsarbetet.

De centrala värden som definierats i Finlands Idrott rf:s strategiska arbete - livskraft av idrott, lokal förankring och samarbete - har i förslaget till idrottslag beaktats på följande sätt. Livskraft av idrott innebär att stärka välbefinnande, hälsa och funktionsförmåga med hjälp av idrott. Den lokala förankringen yttrar sig närmast i verksamhets-sätten och de olika stödsystemen för verksamheten. I fråga om samarbetsförpliktelser föreslås i lagen en särskild paragraf (2 §).

Det föreslås inte att begreppet idrott skall definieras i lagen. Med idrott avses i första

hand verksamhet i form av fritidssysselsättning som är förknippad med fysisk ansträngning. Genom att det är fråga om en fritidssysselsättning avgränsas begreppet till idrottskulturen. Med fritidssysselsättning avses en självständig verksamhetsform, till åtskillnad från fysisk ansträngning som härör av arbete. Begreppet idrott innefattar emellertid även elitidrott, även om den oftast utövas professionellt och motion. Dessutom anses sådana idrottsformer som skytte och schack, som fordrar rätt liten fysisk ansträngning, höra till begreppet idrott på grund av de tävlingsarrangemang och den kulturbakgrund som hänför sig till dem. Med sport avses närmast idrott som utövas inom ramen för tävlingsarrangemang.

I den gällande idrottslagen har idrottsverksamhet definierats som medborgarverksamhet på idrottens område. Denna definition ingår inte längre i lagförslaget eftersom begreppet idrottsverksamhet inte har använts i lagen och förordningen. Begreppet har frångåtts i lagtexten, då man med idrottsverksamhet också avser bl.a. verksamhet som kommunerna ordnar.

I lagen opererar man således med begreppen motion, idrott och sport. Utgångspunkten är att dessa begrepp är allmänt förstådda. Det har visat sig svårt att införa en entydig definition i lagen. Avsikten är att det inte i lagen skall användas flera olika odefinierade begrepp. T.ex. har i lagtexten i stället för hälsoidrott använts begreppet "hälsofrämjande idrott", och i stället för specialidrott används begreppet "idrott för specialgrupper".

2 §. *Ansvar och samarbetsförpliktelser.* På basis av de sakkunnigas yttranden och remissvaren föreslås att den nuvarande ansvarsfördelning bibehålls i oförändrad form, dvs. att det är statens och kommunernas uppgift att skapa de allmänna förutsättningarna och i huvudsak en uppgift för idrottsorganisationerna att ordna idrott. Idrott ordnas förutom av idrottsorganisationer också av andra medborgarorganisationer och samman slutningar samt av kommuner och läroanstalter.

Definitionen av arbetsfördelningen är målorienterad och bör tolkas flexibelt, eftersom t.ex. merparten av den vuxna befolkningen utövar idrott utanför idrottsorganisationerna. I lagens definition är det således fråga om en arbetsfördelning ur de statliga stödsystemens perspektiv. I lagen går man i fråga om organisationsunderstöd alltjämt in för att

primärt stöda idrotten via idrottsorganisationerna. Att stödet till den riksomfattande idrottsliga medborgarverksamheten av praktiska skäl begränsas till idrottsorganisationerna innebär inte att man i kommunerna inte kunde inrikta idrottsanslagen på bredare medborgaraktiviteter än tidigare. Kommunerna bedriver i detta avseende en självständig politik.

De lokala idrotts- och sportföreningarna har en central betydelse när det gäller idrott för barn och unga och i utvecklingen av denna idrott. I statens och kommunernas anslagspolitik skall särskild uppmärksamhet ägnas åt att utveckla den lokala idrottsservicen.

En ny i lagen inskriven förpliktelse är samarbetsförpliktelsen på idrottens område. Centrala områden för samarbetet är idrottens verkningar då barn och unga växer och utvecklas, de sociala verkningarna och verkningarna på hälsan, idrotten för specialgrupper samt idrotten i relation till miljön. Samarbetsområden under senare år har även varit arbete inom idrotten till förmån för tolerans och kulturell mångfald. Idrottsorganisationernas roll som sysselsättare är också ett viktigt samarbetsområde. Parter i samarbetet är åtminstone undervisningsministeriets utbildnings- och forskningspolitiska avdelning, social- och hälsovårdsministeriet, arbetsministeriet och miljöministeriet.

Om samarbetsförpliktelsen på idrottens område finns på riksplanet bestämmelser för det ministerium som svarar för idrottsväsendet dvs. undervisningsministeriet, på det regionala planet för länsidrottsväsendet och på det lokala planet för kommunen. Centrala samarbetsparter i kommunerna är skolväsendet, ungdomsväsendet, kulturväsendet, social- och hälsovårdsväsendet samt arbeidskrafts- och byggnadsmyndigheterna.

Med idrottsväsendet avses i lagen statlig och kommunal förvaltning och statliga och kommunala åtgärder på idrottens område.

3 §. *Länsidrottsväsendets förvaltning.* Länsreformen minskade antalet län från elva till fem län. Samtidigt drogs länsidrottsnämnderna in och deras uppgifter överfördes på länsstyrelserna. Dessa förändringar trädde i kraft den 1 september 1997.

Undervisningsministeriet behöver alltså en utvecklings- och serviceenhet på det regionala planet för sitt verksamhetsområde. I länsstyrelselagen har idrottsväsendet definierats som ett av länens verksamhetsområden.

Vidare har i denna lag konstaterats att de skilda ministerierna leder sitt verksamhetsområde i länen genom resultatstyrning.

Med tanke på styrningen och utvecklingen av idrotten som verksamhetssektor är de nuvarande länen klart alltför stora enheter som saknar en tillräcklig kulturell och regional identitet. Av denna anledning är det nödvändigt att i länen inrätta regionala sakkunnigorgan som kan utnyttjas som berednings- och sakkunnigheter bl.a. i samband med ansökningar om understöd för uppförande av idrottsanläggningar samt vid annan regional utveckling av idrottsväsendet. När verksamhetsområdena för sakkunnigorganen fastställs bör man beakta landskapsindelningen, de nya arbeidskrafts- och näringscentralerna samt verksamhetsområdena för de regionala serviceorganisationerna inom idrotten. I det regionala utvecklingsarbetet beaktas förbunden på landskapsnivå på det sätt som förutsätts i lagen om regional utveckling (1135/1993).

Undervisningsministeriet anvisar årligen länsidrottsväsendet verksamhetsanslag om vars användning överenskommes mellan undervisningsministeriet och länsstyrelserna. Undervisningsministeriet kan dessutom bevilja länsidrottsväsendet anslag som får användas och fördelas vidare för idrottens regionala utveckling, t.ex. anslag för genomförande av något riksomfattande program.

Om länsidrottsväsendets uppgifter bestäms närmare genom förordning. I förordningen inskrivs de centrala uppgifterna för länsidrottsväsendet.

4 §. *Statens idrottsråd.* Statens idrottsråd har en central ställning som undervisningsministeriets sakkunnigorgan. Det lägger fram förslag till undervisningsministeriet om bl.a. fördelningen av idrottsorganisationernas årliga verksamhetsunderstöd och avger utlåtande om fördelningen av anslagen för byggnad av idrottsanläggningar. Idrottsrådets idrottsvetenskapliga sektion lägger hos undervisningsministeriet fram förslag till fördelningen av de idrottsvetenskapliga forskningsanslagen.

Som en ny uppgift för statens idrottsråd föreslås bestämmelser om utvärdering av effekten av statsförvaltningens åtgärder på idrottens område. Denna utvärderingsuppgift, som går längre än undervisningsministeriets traditionella verksamhetsområde, lämpar sig väl för idrottsrådet i dess egenskap av sakkunnigorgan tillsatt av statsrådet. Till utvär-

deringsuppgiften hör bl.a. att följa verkställigheten av den nya idrottslagen och dess verkningar.

Om statens idrottsråds uppgifter bestäms närmare genom förordning. Avsikten är att bestämmelserna om statens idrottsråd skall vara så smidiga i förordningen att den möjliggör en utveckling av idrottsrådets arbete så att det motsvarar aktuella behov.

2 kap. Statlig finansiering

5 §. *Statsandelar till det kommunala idrottsväsendet.* I lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet har kommunernas skyldighet att använda statsandelar för idrottsväsendet till utgifter inom idrottsväsendet återinförts. I anslutning här till föreslås i idrottslagen en formulering som anger de allmänna målen för den kommunala idrottspolitik. Målen är av allmän natur och låter kommunerna ansvara för besluten om hur målsättningarna skall uppnås. Av betydelse i idrottslagens formulering är att man fäster uppmärksamhet vid betydelsen av samarbete, främjande av hälsan, stöd åt medborgarverksamhet, utbudet av idrottsanläggningar samt vid organiseringen av idrott för specialgrupper.

6 §. *Finansiering av det regionala idrottsväsendet.* Undervisningsministeriet anvisar årligen länsidrottsväsendet verksamhetsanslag om vars användning överenskommes mellan undervisningsministeriet och länsstyrelserna. Undervisningsministeriet kan där till anvisa länsidrottsväsendet anslag som ansluter sig till den regionala utvecklingen av idrotten att användas och fördelas vidare, t.ex. anslag som ansluter sig till genomförande av något riksomfattande program.

Länsidrottsväsendet har ålagts följande uppgifter av undervisningsministeriet:

- tillsättning av regionala sakkunnigorgan på idrottens område och deras verksamhet
- stöd och rådgivning i anslutning till byggande av idrottsanläggningar
- informationsförsörjningen inom idrotten
- stöd till regional idrottslig medborgarverksamhet
- idrottens allmänna utveckling och utveckling av samarbete
- regional internationell verksamhet på idrottens område
- genomförande på regional nivå av riksomfattande program på idrottens område

- aktualitetsutbildning på idrottens område
- utveckling av idrotten för specialgrupper
- regional utveckling av samhällets åtgärder på idrottens område

Idrotten utvecklas regionalt i samverkan med förbund på landskapsnivå på det sätt som förutsätts i lagen om regional utveckling.

7 §. *Statsunderstöd till riksomfattande och regionala idrottsorganisationer.* Systemet för stöd till riksomfattande och regionala idrottsorganisationer föreslås bli oförändrat. Genom förordning skall bestämmas om vissa nya prioriteringar i stödverksamheten, bl.a. i fråga om resultatbaserat stöd.

I förordningen skall serviceorganisationer för idrotten definieras som sådana riksomfattande eller regionala organisationer vars huvudsakliga stadseenliga verksamhetsområde är idrott och som producerar olika tjänster för idrottsverksamheten och idrottsväsendet.

Andra anslag som ingår i budgeten kan användas för att understöda idrottsorganisationernas verksamhet så som specialbestämmelserna om användningen av dessa anslag anger.

8 §. *Statsunderstöd för idrottsanläggningar.* Den primära målsättningen för den statliga bidragspolitik då det gäller idrottsanläggningar är att skapa förutsättningar för en aktiv och regelbunden idrottsutövning bland medborgarna. Idrottsanläggningarna bör för befolkningen trygga jämlika möjligheter att ägna sig åt idrott på det sätt som lagens syfte förutsätter. Att beakta de rörelsehindrade är en viktig del av fullgörandet av jämlika idrottstjänster.

Med stöd av lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet har statsrådet fastställt 500 000 mark som nedre kostnadskalkylgräns för att ett objekt skall behandlas som anläggningsprojekt. Projekt som är mindre än så betraktas såsom utgifter bland kommunernas driftskostnader. I fråga om byggandet av idrottsanläggningar är det inte ändamålsenligt att fastslå ifrågavarande gräns, emedan det lämnar en viktig del av mindre idrottsanläggnings projekt utanför stödet. Samtidigt lämnas på ett ojämnt sätt en betydande del idrottsanläggningstyper, idrottsutövare och små kommuner utan detta stöd. Till reformen av idrottslagen ansluter sig förslaget att statsrådets ifrågavarande beslut ändras så, att undervisningsministeriet ges rätt att fastslå vilka projekt som berättigar till stöd för byggande av idrottsanlägg-

ningar.

Kommunerna kan i enlighet med den offentliga förvaltningens uppgiftsbeskrivning ses som den primära bidragsmottagaren. Understöd kan enligt prövning beviljas också andra offentligrättsliga samfund.

I fall behovet av understöd är betydande vid uppförande av idrottsanläggningar som behövs för internationella och nationella storevenemang, borde anslaget ändamål i dessa fall anges i statsbudgeten.

Byggande av idrottsanläggningar kräver specialkunnande. Undervisningsministeriet bör ha möjlighet att utfärda särskilda bestämmelser i frågor gällande användartrygghet och byggnadsteknisk ändamålsenlighet. Beaktandet av rörelse- och funktionshinder både när det gäller nybyggen och totala ombyggnader kräver specialkunnande.

Anslagen för byggande av idrottsanläggningar används också för forsknings- och utvecklingsprojekt kring byggande av idrottsanläggningar.

9 §. *Statsunderstöd för andra idrottsfrämjande ändamål.* Det föreslås alltså ett system med understöd och stipendier för idrottsvetenskapligt forsknings- och utvecklingsarbete samt för de idrottsvetenskapliga sammanslutningarnas verksamhet. Med idrottsanslagen stöds i första hand tillämpad forskning och forskning som stöder idrottsförvaltningen.

Idrottens informationsförsörjning i dess olika former är ett område som är stort i tillväxt och utveckling, och är nödvändig för idrottsväsendet och hela idrottssektorn. Likaså breddas och fördjupas det internationella samarbetet på idrottens område fortgående.

Bland aktuella idrottsliga samarbets- och utvecklingsprojekt finns hälsoprogrammet I Form För Livet, bekämpande av rasism och skapande av ökad tolerans genom idrotten, inverkningarna av idrott då barn och unga växer och utvecklas, idrottsorganisationerna som sysselsättare i den tredje sektorn samt främjande av idrott för specialgrupper, särskilt på det lokala planet via idrotts- och sportföreningar.

I fråga om elitidrotten inriktar sig samhällets stöd på utbildning och träning som siktar på nationell och internationell framgång, på stöd åt den olympiska idrotten och den paralympiska idrotten, forskning och utveckling till gagn för elitidrotten, stipendier åt idrottare och tränare, deltagande i internatio-

nella tävlingar samt tränings- och tävlingsplatser som tjänar en riksomfattande användning. Stödet baserar sig på elitidrottens betydelse för den nationella kulturen och identiteten samt för Finlandsbilden. Elitidrotten är också i sig en del av den finländska kulturen. Den understödda verksamheten bör vara etiskt motiverad, för att positivt motivera barn och unga att söka sig till idrotten. Elitidrotten är också av betydelse för medborgarna som en underhållningsform som ger positiva upplevelser. Det statliga understödet till elitidrotten förutsätter också att idrottsmännens och kvinnornas rättsskyddsfrågor sköts.

10 §. *Statsbidragsmyndighet.* I ärenden som avses i idrottslagen är det alltså undervisningsministeriet som är statsbidragsmyndighet. Då det gäller anläggningsprojekt som avser idrottsanläggningar kan undervisningsministeriet enligt prövning hänskjuta en del ansökningar gällande idrottsanläggningar så att de bereds av länsidrottsväsendet och avgörs av länsstyrelsen. Vidare kan undervisningsministeriet anvisa länen andra anslag för vidare fördelning. T.ex. kan det övervägas att stödet till hälsoprogrammet I Form För Livet och andra motsvarande utvecklingsprojekt hänskjuts till länsidrottsväsendet.

Lagen och förordningen möjliggör vidare att undervisningsministeriet kan bevilja understöd till riksomfattande idrottsorganisationer för att fördelas vidare till deras medlemsorganisationer. Denna möjlighet har tagits i bruk bl.a. i fråga om Olympiska föreningen och Paralympiska föreningen.

3 kap. Särskilda bestämmelser

11 §. *Finansieringen av statsandelar och statsunderstöd.* Som finansieringsgrund föreslås alltså i första hand vinstmedel av tippningen och penninglotterierna. Om idrottens andel torde stadgas i den under beredning varande lotterilagen.

12 §. *Närmare bestämmelser.* I förordningen preciseras närmast frågor som gäller statens idrottsråd, understöd till idrottsorganisationer samt regionalt främjande av idrotten.

Vidare kan undervisningsministeriet meddela närmare anvisningar angående olika bidragssystem.

4 kap. I kraftträdelsebestämmelser

13 §. *Ikraftträdande.* Lagen föreslås träda i kraft den 1 maj 1998.

Genom denna lag upphävs den nugällande idrottslagen jämte ändringar.

14 §. *Övergångsbestämmelser.* Det är ändamålsenligt att statens idrottsråd fortsätter sin verksamhet fram till den nuvarande mandatperiodens utgång år 1999.

2. Närmare bestämmelser

Avsikten är att med stöd av den föreslagna lagen utfärda en förordning med närmare bestämmelser om understöden till de riks-

omfattande idrottsorganisationerna, länsväsendets uppgifter samt om statens idrottsråd. Detaljerade bestämmelser avses bli utfärdade genom beslut av statsrådet respektive undervisningsministeriet. Närmare bestämmelser måste ges om grunderna för understöd till idrottsorganisationer, byggandet av idrottsanläggningar samt eventuellt om understödssystem som bygger på behovsprövning.

3. Ikraftträdande

Lagen föreslås träda i kraft den 1 maj 1998.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

Idrottslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens syfte

Syftet med denna lag är att främja motion och annan idrott samt tävlings- och elitidrott och medborgarverksamhet i anslutning till dessa, att främja befolkningens välbefinnande och hälsa samt att med idrottens hjälp stöda barns och ungas uppväxt och utveckling.

Syftet med denna lag är dessutom att med hjälp av motion och idrott främja jämlikhet och tolerans samt stöda kulturell mångfald och en hållbar utveckling av naturen.

2 §

Ansvar och samarbetsförpliktelser

Staten och kommunerna skall skapa de allmänna förutsättningarna för idrott. Idrottsverksamheten skall i huvudsak skötas av idrottsorganisationerna.

Det ministerium till vars verksamhetsområde idrottsväsendet hör, nedan ministeriet, skall svara för idrottsväsendets allmänna ledning och utveckling och samordningen i idrottssamarbetet inom statsförvaltningen. På det regionala planet ankommer dessa uppgifter på länsidrottsväsendet och på det lokala planet på kommunerna.

Kommunen skall skapa förutsättningar för kommuninvånarnas idrottsutövning genom att utveckla det lokala och regionala samarbetet samt en hälsofrämjande idrott, genom att stöda medborgarverksamhet, tillhandahålla idrottsanläggningar samt ordna idrottsverksamhet med beaktande även av grupper med särskilda behov.

3 §

Länsidrottsväsendets förvaltning

Med länsidrottsväsendet avses länsstyrelsen och regionala idrottsråd som länsstyrelserna tillsätter. Om uppgifterna för länsidrottsväsendet bestäms närmare genom förordning.

4 §

Statens idrottsråd

Ministeriets sakkunnigorgan i uppgifter enligt denna lag är statens idrottsråd som tillsätts av statsrådet för riksdagens mandatperiod. Statens idrottsråd har en idrottspolitisk sektion, en sektion för specialidrott och en idrottsvetenskaplig sektion. Rådet kan även ha andra sektioner.

Rådet och dess sektioner har till uppgift att följa idrottens utveckling, göra framställningar om och ta initiativ till utvecklande av idrotten, göra framställningar och avge utlåtanden om användningen av idrottsanslagen för verksamhetsområdet samt att utvärdera effekten av statsförvaltningens åtgärder på idrottens område. Om uppgifterna för och tillsättandet av statens idrottsråd bestäms närmare genom förordning.

2 kap.

Statlig finansiering

5 §

Statsandel till det kommunala idrottsväsendet

Kommunerna beviljas statsandel för driftskostnader inom idrottsväsendet enligt lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (705/1992). Statsandelen skall användas för verksamhet enligt 2 § 3 mom.

6 §

Finansiering av det regionala idrottsväsendet

Ministeriet anvisar årligen verksamhetsanslag för länsidrottsväsendet och avtalar med respektive länsstyrelse om hur anslagen skall användas. Ministeriet kan anvisa länsidrottsväsendet också andra anslag som fördelas vidare i form av understöd.

Dessutom kan ministeriet understöda annat regionalt idrottsligt utvecklingsarbete.

7 §

Statsunderstöd till riksomfattande och regionala idrottsorganisationer

I statens budget upptas årligen ett anslag

för stödande av verksamheten i riksomfattande och regionala idrottsorganisationer. Genom förordning och ett statsrådsbeslut bestäms hur anslaget skall fördelas och om villkoren för användningen.

Ministeriet godkänner de organisationer som kan beviljas understöd med stöd av denna lag, så som bestäms genom förordning. Statens idrottsråd gör en framställning om beviljande av understöden hos undervisningsministeriet.

8 §

Statsunderstöd för idrottsanläggningar

I statsbudgeten upptas årligen ett anslag för beviljande av understöd för anläggningsprojekt som avser idrottsanläggningar och tillhörande fritidsutrymmen. Med understöden främjas i synnerhet uppförande, förvärv, sanering och utrustning av idrottsanläggningar avsedda för behov i breda användargrupper.

Understöd beviljas i första hand kommuner eller samkommuner samt sammanslutningar där en kommun eller samkommun har bestämmanderätten. Understöd kan även beviljas andra sammanslutningar.

I fråga om de statsunderstöd som avses i 1 mom. gäller vad som föreskrivs om statsunderstöd för anläggningsprojekt i lagen om finansiering av undervisnings- och kulturverksamhet (705/1992).

Ministeriet skall vid beviljande av understöd för uppförande av idrottsanläggningar begära utlåtande av länsstyrelsen i fråga och av statens idrottsråd.

9 §

Statsunderstöd för andra ändamål som främjar idrotten

I statsbudgeten upptas årligen anslag för understöd och stipendier som beviljas för idrottsvetenskapligt forsknings- och utvecklingsarbete samt för idrottsvetenskapliga sammanslutningars verksamhet, idrottens informationsförsörjning, utbildning, internationellt samarbete, främjande av elitidrott, aktuella samarbets- och utvecklingsprojekt inom idrotten samt för annan verksamhet som tjäna det syfte som anges i 1 §.

10 §

Statsbidragsmyndighet

Det ministerium till vars verksamhetsområde idrottsväsendet hör är statsbidragsmyndighet i fråga om de understöd som avses i 5–9 §.

I fråga om anläggningsprojekt som avser idrottsanläggningar kan ministeriet överföra en del av det anslag som reserverats för byggande av idrottsanläggningar så att beredningen handhas av länsidrottsväsendet och besluten fattas av länsstyrelsen. Länsstyrelsen är statsbidragsmyndighet i den omfattning som ministeriet bestämmer.

3 kap.

Särskilda bestämmelser

11 §

Finansieringen av statsandelar och statsunderstöd

Statsandelar och statsunderstöd som avses i denna lag skall i första hand betalas med vinstmedel av tippning och penninglotterier.

12 §

Närmare bestämmelser

Närmare bestämmelser om verkställigheten av denna lag utfärdas genom förordning. Ministeriet kan meddela närmare anvisningar om understöd och stipendier som beviljas med stöd av denna lag.

4 kap.

Ikraftträdelsebestämmelser

13 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 1 maj 1998. Genom denna lag upphävs idrottslagen av den 21 december 1979 (984/1979) jämte ändringar.

14 §

Övergångsbestämmelser

Statens idrottsråd kan när denna lag träder i kraft fortsätta verksamheten till utgången av sin nuvarande mandatperiod.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

Helsingfors den 11 december 1997

Republikens President

MARTTI AHTISAARI

Minister *Claes Andersson*

